ISSN 1727-1584

нюють можливість застосування міжнародно-правових екологічних механізмів на цієї частині АЧБ, а остаточне вирішення відповідних питань має політичне підґрунтя. Вважаємо, що об'єктом нових наукових досліджень у цій галузі мають стати саме угоди, присвячені захисту довкілля та ресурсів таких регіонів бассейну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Протокол про збереження біорізноманіття та ландшафтів Чорного моря до Конвенції про захист Чорного моря від забруднення 2002 р. // Офіційний вісник України. –2007. –№ 18. –Ст.692.

2. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення /Підписана в Бухаресті 21.04.1992 р., ратифікована постановою Верховної Ради України від 4.02.1994 р., № 3939-XII [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://www.portal.rada.gov.ua.

3. Отчет о результатах проверки «Международный параллельный аудит Бухарестской конвенции о защите Черного моря от загрязнения (Краснодарский край)». 14 ноября 2003 г. Москва. –М., 2003. -43 с.

4. Юридична енциклопедія: В 6-ти т. /Редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол. ред.) та ін. –К.: Укр. енцикл. –Т.4: Н-П. –С.309–310.

5. Угода про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану /Прийнята в Монако 24.11.1996 р., затверджена 9.07.2003 р., набрала чинність 1.01.2004 р. // Офіційний вісник України. -2004. –№ 3. –Ст.156.

6. Потапчук І.М. Екологічна безпека в Причорноморському регіоні як елемент державної безпеки України // Актуальні проблеми політики: Збірник наук. праць. –2004. -№ 21. –С.195-201.

Надійшла до редколегії 10.11.2007

ВАЛЕВСКАЯ О.А. РЕГИОНАЛЬНЫЕ МЕЖДУНАРОДНЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ АЗОВО-ЧЕРНОМОРСКОГО БАССЕЙНА

Рассматриваются международные природоохранные механизмы защиты окружающей среды Азово-Черноморского бассейна. Анализируются порядок реализации Бухарестской конвенции 1992 г. и соглашений, принятых в ее развитие. Указаны проблемные аспекты международных механизмов защиты Азово-Черноморского бассейна.

***

VALEVSKA O.A. REGIONAL INTERNATIONAL MECHANIZMS OF DEFENCE THE SOURSES AND ENVIRONMENT OF AZOV AND BLACK SEA BASIN

There are watched international ecological mechanisms of defense the Azov and Black Sea bazin environment. The ways of realization the Bucharest Convention, 1992 and agreements, adopted on its development, are analyzed at. The problem aspects of the international ecological mechanisms of defense the Azov and Black Sea bazin are pointed in the article.

С.Ю. ГАПАЛО

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

УДК 346.9

СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ШТРАФНИХ САНКЦІЙ В СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ[1]

Виконано дослідження сутності правової категорії штрафних господарських санкцій, аналізу вітчизняних теоретичних надбань та наукових позицій романо-германської та англосаксонської правових сімей щодо поняття та функціонального призначення останніх, на основі яких сформульовано власний підхід щодо визначення, предмету та основної функції штрафних санкцій

Сучасна практика застосування господарсько-правових санкцій свідчить про значну перевагу стягнення штрафних санкцій у відносинах між учасниками господарських відносин, над іншими їх видами - санкціями відшкодування збитків, чи оперативно-господарськими санкціями. Окрім того, актуальність проблеми, що пропонується розгляду, полягає в тому, що в науковій літературі з найважливіших питань інституту штрафних санкцій немає єдності, а нормативно-правове регулювання потребує суттєвих якісних змін.

В першу чергу слід зазначити, що вивченням пробле-

[1] Первинна рекомендація з напрямку досліджень: канд. юрид. наук Черешлок В.М. (КНЕУ ім. Вадима Гетьмана)

ISSN 1727-1584

ми штрафних санкцій у господарських відносинах займалась велика кількість науковців різних періодів розвитку правової думки (римського права, дорсволюційного та радянського цивільного права, господарського та цивільного права на сучасному етапі). Аналізу вищезазначеної проблеми присвятили свої праці М.Я. Пергамент, К.А. Граве, В.К. Райхер, Т.П. Лазарєва, М.І. Брагінський, В.В. Вітрянський, О.О. Ограднова, О.Гелевей та багато інших. Разом із тим, на даний момент все ж залишаються дискусійними питання, що становлять значний інтерес для теорії господарського права, тому метою цієї статті є дослідження найважливіших теоретичних питань, що стосуються штрафних санкцій, здійснення детального аналізу їх правової характеристики та функцій, формулювання пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання стягнення штрафних господарських санкцій у розрізі проблеми одночасного застосування господарської санкції відшкодування збитків. Новизна роботи полягає в тому, що в ній вперше пропонується визначення штрафних господарських санкцій як заходів державного примусу із наголошенням на тому, що їх предметом може бути виключно певна грошова сума. Окрім цього обґрунтовано думку щодо необхідності визнання штрафної концепції неустойки і, відповідно, основної її функції – каральної. У зв'язку із цим рекомендовано внести зміни до ст.232 ГКУ з метою приведення її у відповідність до такого твердження. До того ж в статті проведено чітке розмежування правових категорій «санкції відшкодування збитків», «штрафні санкції» та «реальне виконання зобов'язань за договором», як таких, що можуть застосовуватись до порушника господарського зобов'язання як незалежно одна від одної, так і в комплексі.

Насамперед слід визначитись із проблемою формулювання поняття штрафних санкцій (неустойки) як однієї з форм господарсько-правової відповідальності. Як справедливо зазначає В.В. Вітрянський, привабливість неустойки, її широке застосування пояснюється перш за все тим, що вона являє собою зручний засіб спрощеної компенсації втрат кредитора, викликаних невиконанням чи неналежним виконанням боржником своїх обов'язків [1, с.483].

В процесі аналізу позицій, що склались в науковій літературі з приводу цього питання, треба відмітити, що в ній фактично відсутнє визначення «штрафних санкцій» як таких. В основному штрафні санкції ототожнюються з неустойкою; відповідно і визначення їх формулюється за допомогою правової категорії «неустойки». Так, О.І. Шаповалова зазначає, що «неустойка» в загальновживаному значенні розуміється як подія, невдача, провал у будь-якій справі, факт порушення відносин, неув'язка, безладдя, неприємність, тобто відносини, що «не устоялись». Це сам факт порушення відносин, а не його наслідки. Але неустойка, як правовий термін, не означає факт порушення цивільно-правових відносин, це – негативні для боржника наслідки порушення зобов'язання [2, с.334-335]. Більш детально розглядає поняття «неустойки» К.А. Граве, стверджуючи, що слово «неустойка», як юридичний термін, одночасно підкреслює прямий зв'язок правового інституту, що він характеризує, з фактом несправності боржника виконання взятого ним на себе зобов'язання і вказує на основний характер змісту цього інституту, а саме як на правовий наслідок цієї несправності. Виплата неустойки являє собою претерпіння невигідних майнових наслідків для сторони, яка «не устояла», не виконала належним чином своє зобов'язання [3, с.6]. Іноді «неустойку» визначають виходячи з її предмету. Так, В.А. Ойгензіхт зазначає, що неустойка є грошовою сумою, що виплачується у випадку невиконання чи неналежного виконання договору [4, с.49]. В свою чергу О.М. Вінник ототожнює неустойку і штрафні санкції [5, с.330]. Проте більшість науковців погоджуються з доцільністю варіанту, закріпленого на законодавчому рівні [6, с.101; 7, с.17; 8, с.32].

Законодавче ж визначення штрафних санкцій, згідно із ГКУ, наразі є наступним: «Штрафними санкціями визнаються господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання» [9]. Із такого визначення випливає висновок, що основною специфічною ознакою штрафних санкцій є те, що вони стягуються у вигляді грошової суми і існують у вигляді неустойки, штрафу та пені. З цього приводу слід зазначити, що вищенаведене визначення створює як мінімум три правові колізії, адже ст.549 ЦКУ закріплює, що предметом неустойки є *грошова сума або інше майно*, крім того визнає неустойку узагальнюючим поняттям для категорій штрафу та пені. І взагалі, якщо підійти до проблеми глобально, ГКУ розглядає неустойку, штраф і пеню, як штрафні санкції, а ЦКУ – як спосіб забезпечення виконання зобов'язань [10, с.130]. Проте, все ж ЦКУ не заперечує сутності неустойки як форми (міри) цивільно-правової відповідальності (ст.611 ЦКУ), отже тут ідеться про наявність подвійної юридичної природи неустойки.

Розглядаючи проблему предмету штрафних санкцій (неустойки), необхідно зазначити, що позиція ГКУ з цього приводу вважається цілком доцільною, зважаючи на специфіку відносин у сфері господарювання, адже основного значення в цій сфері набувають гроші, а метою застосування штрафних санкцій є саме спрощений порядок компенсації втрат кредитора. Можливість визнання предметом неустойки (в сфері господарювання) «іншого майна» здається не зовсім доцільною через його «немобільність», адже, як правильно зазначає О.І. Гелевей, за своєю природою та змістом неустойка, визначена у вигляді, наприклад, нерухомості, буде являти собою заставу. А обтяження, пов'язані із заставою нерухомості, будуть обмежувати права добросовісного контрагента-власника як у володінні, так і у користуванні та розпорядженні майном [11, с.8-9]. Досить слушною є також думка В.А. Семєусова з цього приводу, який зазначає, що неустойка може бути стягнута виключно в грошах, але не шляхом вилучення майна чи інших матеріальних цінностей, що здається природнім в умовах товарно-грошових відносин [8, с.35-36].

Отже, проблему невідповідності норм ЦКУ нормам ГКУ в даному випадку здається можливим вирішити за принципом lex specialis derogat generali, і визнати, що предметом штрафних санкцій у сфері господарювання може бути виключно певна грошова сума.

Враховуючи вищезазначене, можна запропонувати наступний варіант формулювання поняття штрафних

ISSN 1727-1584

санкцій. Господарськими штрафними санкціями є заходи державного примусу, що застосовуються до учасників господарських правовідносин в результаті вчинення господарського правопорушення та виражаються у настанні негативних наслідків у вигляді стягнення неустойки (штрафу, пені), предметом якої є певна грошова сума.

Досліджуючи сутність неустойки, в першу чергу слід звернути увагу на те, що вона застосовувалась в цивільному обороті ще з часів римського права, якому була відома так звана stipulation poena, що перекладається як штрафна стипуляція або штрафна неустойка. Однак, найголовнішими її функціями в Стародавньому Римі були забезпечувальна та компенсаційна [12, с.110]. Отже, можна говорити про те, що під назвою «штрафна неустойка» зовсім не мався на увазі її суто «штрафний характер» (який має місце, коли неустойка стягується понад збитки, що підлягають відшкодуванню).

Природа неустойки в практиці і в науковій літературі дореволюційного періоду викликала найбільшу кількість суперечок. Проблема полягала в наступному: чи є неустойка штрафом за невиконання, чи винагородою за завдану шкоду. Якщо розуміти неустойку як штраф, то виплата неустойки не є перепоною для вимоги щодо відшкодування збитків та виконання зобов'язання [13, с.89]. Так, наприклад, Ф.К. Савін'ї розумів неустойку як покарання. Він її вважав «в мініатюрі кримінальним покаранням, що засноване на сваволі приватних осіб» та вказував на спорідненість неустойки та кримінального покарання: в основі цих заходів лежить страх [14, с.538]. Отже, з такого розуміння неустойки витікають наступні висновки: неустойка не позбавляє боржника від виконання зобов'язання; кредитор окрім стягнення неустойки може додатково вимагати відшкодування збитків.

Протилежної точки зору дотримувався М.Я. Пергамент. Він не тільки стверджував, що «добровільна неустойка не має нічого спільного із сферою покарання в технічному сенсі», проте також спростовував «генетичний» зв'язок договірної пені та покарання за проступок [15, с.82-83]. З його позиції можна зробити висновки щодо того, що кредитор може вимагати або виплати неустойки, або виконання договору, або відшкодування збитків; розмір неустойки є обмеженим так само, як за здоровим глуздом обмежений розмір збитків.

Розглядаючи розвиток правової думки з приводу проблеми визначення сутності та основних функцій неустойки в радянські часи та на сучасному етапі, можна також помітити різноманітність та суперечливість існуючих теорій, проте не можна не погодитись із тим, що основна дискусія триває щодо того, яка функція неустойки є головною, та яким чином неустойка співвідноситься із сумою збитків, що підлягають відшкодуванню. Так, в монографії К.А. Граве «Договорная неустойка в советском праве», обґрунтовано так звану «оціночну теорію» неустойки. Згідно з нею, «оціночна неустойка» порівняно із «штрафною неустойкою» має специфічну юридичну природу, що є не штрафом за порушення зобов'язання, а заздалегідь проведеною за погодженням сторін оцінкою збитків, що можуть виникнути внаслідок порушення зобов'язання [3, с.14-15, 60]. Обґрунтовуючи «оціночну теорію» неустойки, К.А. Граве зазначає, що неустойка здійснює свою забезпечувальну функцію двома шляхами, а саме: 1) або неустойка забезпечує саме виконання зобов'язання, примушуючи боржника до належного його виконання під загрозою невигідних матеріальних наслідків за несправність у виконанні (кумулятивна - штрафна) неустойка; 2) або неустойка забезпечує відшкодування інтересу кредитора, що міститься в належному виконанні зобов'язання, і тим самим при їх стягненні звільняючи його від обов'язку доводити розмір цих збитків (оціночна неустойка). Надалі, К.А. Граве наголошує на доцільності і обґрунтованості використання саме останнього виду неустойки. Проте, характеризуючи неустойку штрафну, К.А. Граве зазначає, що під нею розуміється кумуляція неустойки та збитків, та ні як не кумуляція неустойки та реального виконання. З такою позицією не зовсім можна погодитись з огляду на те, що реальне виконання, та неустойка є окремими правовими поняттями (категоріями), такими, що існують і застосовуються незалежно одна від одної. Реальне виконання ні в якому разі не можна визнавати санкцією, це той обов'язок сторони-учасника господарських відносин, який він має виконати згідно з договірним зобов'язанням; неустойка, в свою чергу, є господарсько-правової санкцією, яка застосовується у випадку невиконання чи неналежного виконання зобов'язання боржником.

Слід також зазначити, що нерідко в терміни «оціночної» та «штрафної» неустойок вкладався й інший зміст. Так, наприклад І.Б. Новицький вбачав різницю між цими двома видами неустойок в тому, що при штрафній кредитор мав право вимагати виконання зобов'язання і сплати неустойки або відшкодування збитків, а при оціночній кредитор при невиконанні має право вимагати сплати неустойки чи відшкодування збитків [16, с.238].

Досить обґрунтовано спростовував теорію «оціночної неустойки» В.К. Райхер, зазначаючи, що вона є неприйнятною за низкою обставин:

- по-перше, «оцінка» можливих в майбутньому збитків, що здійснюється сторонами заздалегідь при укладанні договору, є чистою фікцією, що явно суперечить дійсності (особливу у випадку встановлення законної неустойки);

- по-друге, «оціночна теорія» є неприйнятною і за своїм ідейним змістом. Це означає, що ідея штрафної санкції заміняється чисто компенсаційною ідеєю, що перетворює цю штрафну санкцію в певний еквівалент збитків, що визначається за заздалегідь визначеними розцінками;

- по-третє «оціночна теорія» спростовується і нормативно-правовим матеріалом, що відноситься до розміру санкцій [17, с.73-74].

В рамках штрафної неустойки В.К. Райхер виділив чотири різновиди, що відрізняються один від одного за їх співвідношенням із збитками: сукупну (і збитки і неустойка в повній сумі), альтернативну (або неустойка, або відшкодування збитків), залікову (неустойка, або відшкодування збитків) та виключну (тільки неустойка із виключенням права на відшкодування збитків).

Концепція неустойки В.К. Райхера отримала широку підтримку в науці та нормотворчій практиці. Це, перш за все, відноситься до чотирьохчленного поділу неустойки, що наразі послідовно проводиться ст.232 ГКУ. Про доцільність видового розподілу неустойки за її співвідношенням із відшкодуванням збитків говорили й інші автори.

Проте О. Отраднова цілком обґрунтовано вважає, що визначення в законодавстві чотирьох видів неустойки,

ISSN 1727-1584

виходячи з її співвідношення із збитками, є більше даниною традиції і не має юридичного значення на сучасному етапі. Альтернативна та виключна неустойка рідко трапляються у договірній практиці, оскільки мету застосування цих видів неустойки можна досягти і за допомогою залікової неустойки [18, с.16].

На думку А.В. Венедиктова, слід також всемірно розширювати застосування залікової неустойки у господарських відносинах, що безперечно виражає, наряду із стимулюванням, ідею компенсації можливого збитку.

Говорячи про функції неустойки, як штрафної господарсько-правової санкції, слід зазначити, що в літературі викристалізувались три основні точки зору з цього питання: одні автори бачать сенс санкцій в стимулюванні, інші – в компенсації шкоди, треті виходять із багатофункціональності ролі штрафних санкцій. Так, наприклад, М.І. Брагинський та В.І. Іванов вважають, що неустойка покликана забезпечувати здійснення потрійної мети: вона має бути, по-перше, стимулом до реального та належного виконання зобов'язання, по-друге, джерелом відшкодуванням завданих невиконанням чи неналежним виконанням збитків, по-третє – сигналом незадовільної роботи підприємства, що порушило зобов'язання [19, с.28]. В свою чергу, Д. Лилак стверджує, що за своїм функціональним призначенням неустойка виконує функції різного характеру: профілактичну, яка дисциплінує суб'єктів зобов'язальних правовідносин, вимагаючи належного виконання покладених на них прав і обов'язків, і правозахисну, яка карає в разі їх невиконання або неналежного виконання [20, с.64]. В. Райхер взагалі відмовляв неустойці в призначення компенсувати кредиторові завдані збитки, стверджуючі наявність у останньої лише штрафного призначення [17, с.74-176]. З подібною позицією не були однак згідні деякі інші вчені, наприклад О.С. Іоффе зазначав, що думку про повне невизнання компенсаційної функції неустойки не можна назвати бездоганною. Він вважав, що до розряду штрафів можна віднести тільки штрафну неустойку власному значення цього слова (неустойку, яка стягується понад збитки). Усі інші різновиди наділені компенсаційною функцією, оскільки тією чи іншою мірою відшкодовують кредиторові завдані збитки [21, с.115-116]. І.Б. Новицький та Л.А. Лунц дотримувались досить узагальненого твердження, що всі функції, які виконує неустойка, є взаємопов'язаними та взаємообумовленими та не повинні протиставлятись одна одній [16, с.236].

Не можна не звернути увагу на позицію зарубіжний країн щодо основного функціонального призначення неустойки. Взагалі на сучасному етапі неустойка – інститут, властивий головним чином праву країн континентальної Європи, законодавство яких відчуло на собі значний вплив Римського права, так як французькому, так і німецькому законодавству властивим є підхід до неустойки як способу компенсації збитків, завданих порушенням зобов'язання, який ніби замінює стягнення самих збитків. Тобто, хоча європейське континентальне право і відносить неустойку до способів забезпечення виконання зобов'язань, основними функціями цього інституту вважаються оціночна та компенсаційна. Штрафна функція практично зовсім не властива неустойці європейських країн; лише право Німеччини, як виняток, допускає можливість стягнення неустойки понад збитки. Основне положення, з якого виходить англо-американське право, зводиться до того, що заходи цивільно-правового захисту мають виключно компенсаційний характер та не можуть слугувати покаранням правопорушника. Тому порушення договору може тягнути лише стягнення заздалегідь обчислених збитків. Взагалі ж в англо-американському праві, на відміну від європейських країн, неустойка застосовується рідко тому, що вона не виконує тих забезпечувальних функцій, які притаманні їй в континентальному праві, оскільки стягуючи її, позивач зобов'язаний до того ж доводити обґрунтованість суми, визначеної в договорі [12, с.111] тощо.

На нашу думку, слід все ж таки визнати пріоритет «каральної» (штрафної) функції неустойки і необхідність закріплення на законодавчому рівні штрафної неустойки, як основного її виду, зважаючи на те, що на даному етапі розвитку господарсько-правових відносин це буде найбільш повно відповідати принципу «повного відшкодування збитків». Адже, якщо за основу застосування штрафних санкцій (неустойки) брати правило заліку, то завдані збитки будуть відшкодовуватись у тому розмірі, в якому вони перевищують розмір неустойки, що підлягає стягненню. В такому випадку буде мати місце обмеження принципу повного відшкодування збитків, що є неприпустимим. Компенсаційна функція неустойки до того ж не може бути визнана основною, адже тоді буде мати місце непорозуміння у функціональному призначенні господарсько-правової санкції відшкодування збитків. Адже саме відшкодування збитків має на меті компенсувати втрати кредитора, і тому наразі немає потреби для дублювання функцій двох різних за своєю сутністю форм господарсько-правової відповідальності, адже це суперечить нормальній логіці.

Крім того, слід зазначити, що в процесі розмежування санкції відшкодування збитків та штрафних санкцій, не можна не звернути увагу на проблему можливості для кредитора вимоги реального виконання за зобов'язанням. На нашу думку, у випадку невиконання чи неналежного виконання зобов'язання, кредитор має право на повне відшкодування збитків, стягнення неустойки та вимогу виконання реального зобов'язання (у тому випадку, коли положення щодо стягнення неустойки в тому чи іншому розмірі належним чином врегульоване в договорі або закріплене в нормативно-правовому акті). Вищезазначені три правомочності суб'єкта, потерпілого від господарського правопорушення, існують і застосовуються незалежно одна від одної. Так, реальне виконання господарського зобов'язання не є господарською санкцією і має виконуватись згідно із договором. Відшкодування збитків застосовується незалежно від вказівки на це в договорі, як загальна форма господарсько-правової відповідальності, а стягнення неустойки є санкцією яка застосовується у разі господарського правопорушення при наявності правової підстави на це - умова за договором, або вказівка закону. Таке твердження обґрунтовується специфікою господарських правовідносин, в які кожен суб'єкт вступає за особистим бажанням, на власний ризик. Отже, усвідомлення ним того, що за невиконання чи неналежне виконання зобов'язання, наступає господарсько-правова відповідальність у формі господарсько-правових санкцій, презюму-

ISSN 1727-1584

еться. Тобто, з усього вищезазначеного випливає висновок, що основною функцією штрафних господарських санкцій (неустойки) є функція каральна, метою якої є неухильне дотримання договірної дисципліни. Так, цілком обґрунтовано ГКУ зобов'язує боржника, який сплатив штрафні санкції за невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання, виконати зобов'язання в натурі (ст.234 ГКУ) [10]. ЦКУ, в свою чергу, окрім визнання такого обов'язку (ст.622 ЦКУ), визнає застосування штрафної неустойки загальним правилом (тобто неустойка підлягає стягненню у повному розмірі незалежно від відшкодування збитків - ст.624 ЦКУ), а також визначає можливі випадки застосування залікової, виключної чи альтернативної неустойки.

З огляду на вищезазначене, пропонується внести зміни до ст.232 ГКУ із викладенням чч.1 та 2 цієї статті у наступній редакції:

«1. Якщо за невиконання або неналежне виконання зобов'язання встановлено штрафні санкції, то вони підлягають стягненню, незалежно від відшкодування збитків.

2. Законом або договором можуть бути передбачені випадки, коли:

- збитки відшкодовуються в тій частині, в якій вони не покриті неустойкою;

- допускається стягнення тільки штрафних санкцій;

- за вибором кредитора можуть бути стягнені або збитки або штрафні санкції».

Крім того, доречно було би поступове внесення змін до підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють відносин у сфері господарювання, з метою приведення їх у відповідність до запропонованих змін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. –М.: «Статут», 2003. –848 с.

2. Шаповалова О.І. Удосконалення формули закону щодо неустойки // Держава і право: Зб. наук. праць: Юридичні і політичні науки /Ін-т Держави і права ім. Корецького. -2003. -№ 21. –С.334-337.

3. Граве К.А. Договорная неустойка в советском праве. –М.: Гос. изд. юрид. лит., 1950. –136 с.

4. Ойгензихт В.А. Имущественная ответственность в хозяйственных договорах. –Душанбе: Тадж. ун-т, 1980. – 111 с.

5. Вінник О.М. Господарське право: курс лекцій. –К.: Атіка, 2004. –624 с.

6. Хоменко В.Н. Ответственность в хозяйственном праве. –К.: «Вища школа», Изд-во при Киевском ун-те, 1975. –172 с.

7. Путинский Б.И. Ответственность хозяйственных организаций и их руководителей. –М.: Знання, 1981. –64 с.

8. Семеусов В.А. Санкции в хозяйственном законодательстве. –Иркутск: Изд-во Иркутск. ун-та, 1982. –54 с.

9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // ВВР України. –2003. -№ 18. -Ст.230.

10. Теньков С. Застосування штрафних санкцій за порушення господарських зобов'язань // Вісник господарського судочинства. –2005. -№ 4. –С.128-131.

11. Гелевей О.І. Неустойка як вид забезпечення виконання зобов'язання: Автореф. дис… канд. юрид. наук: 12.00.03 /НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. –К., 2003. –20 с.

12. Отраднова О. Поняття і функції неустойки: історія і сучасність // Право України. -2001. -№ 8. –С.110-113, 116.

13. Томсинов А.В. Понятие неустойки в русском гражданском праве XIX начала XX века // Вестник Московского университета. -Сер.11: Право. -2005. -№ 4. –С.86-95.

14. Савиньи Ф.К. Обязательственное право. -М.: Тип. А.В. Кудрявцевой, 1876. –610 с.

15. Пергамент М.Я. Договорная неустойка и интерес. – М.: Изд. кн. Магазина И.К. Голубева, 1905. –368 с.

16. Новицкий И.Б., Лунц Л.А. Общее учение об обязательстве. –М.: Госюриздат, 1950. –416 с.

17. Райхер В.К. Штрафные санкции в борьбе за договорную дисциплину // Советское государство и право. – 1955. -№ 5. –С.73-81.

18. Отраднова О.О. Неустойка в цивільному праві: Автореф. дис… канд. юрид. наук: 12.00.03 /КНУ ім. Тараса Шевченка. –К., 2002. –20 с.

19. Брагинский М.И., Іванов В.И. О функциях неустойки в хозяйственных отношениях // Проблемы совершенствования советского законодательства: Тр. ВНИИСЗ. –М., 1967. –Вып.10. –С.27-34.

20. Лилак Д. Забезпечення виконання господарсько-правових зобов'язань неустойкою // Право України. – 1996. -№ 12. –С.64-67.

21. Иоффе О.С. Обязательственное право. –М.: Юрид.лит., 1975. –880 с.

Надійшла до редколегії 22.11.2007

ГАПАЛО С.Ю. СУЩНОСТЬ И ФУНКЦИОНАЛЬНОЕ НАЗНАЧЕНИЕ ШТРАФНЫХ САНКЦИЙ В СФЕРЕ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Выполнено исследование сущности правовой категории штрафных хозяйственных санкций, анализа отечественных теоретических достояний и научных позиций романо-германской и англосаксонской правовых семей в отношении понятия и функционального назначения последних, на основании чего сформулирован собственный подход к определению, предмету и основной функции штрафных санкций.

•••

GAPALO S.JU. ESSENCE AND FUNCTIONAL ASSIGNMENT OF PENAL SANCTIONS IN SPHERE OF MANAGING

Research of essence of a legal category of penal economic sanctions, the analysis of domestic theoretical properties and scientific positions of the Rome-German and Anglo-Saxon legal families concerning concept and functional assignment of the last is executed, on the basis of that the own approach to definition, subject and the basic function of penal sanctions is formulated